

NORA: terugblik 2016

Presentatie bij opdrachtgever
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
16 maart 2017

Centrale vragen:

1. Wat hebben we afgelopen jaar bereikt qua toegevoegde waarde van de NORA c.q. het werken met architectuur?
2. In hoeverre is het Jaarplan 2016 uitgevoerd?
3. Hoe verhoudt dat zich tot de (jaarlijkse) directe investeringen in het beheer en de doorontwikkeling van de NORA?

Goed onderbouwde antwoorden voor de toegevoegde waarde kunnen we nog niet geven. Wel hebben we indicaties dat het goed gaat: positieve feedback op wat we doen en verhoogde vraag naar inzet voor architectuur.

En eigenlijk geen indicaties dat het niet goed zou gaan ... 😊

De mate waarin het Jaarplan 2016 is uitgevoerd is eerder verwoord in de voortgangsrapportage met de stand van zaken per 31 augustus 2016 en per 31 december konden we concluderen: het merendeel is uitgevoerd cf plan.

In deze presentatie wordt ingegaan op de per 1 september 2016 nog lopende en openstaande actiepunten. De nummering ervan sluit aan op die in de voortgangsrapportage en toelichting in **rood** betekent dat er een doorloop naar 2017 is.

Het (extra) budget is niet geheel besteed. Door vertraging van sommige werkzaamheden, die daardoor niet in 2016 konden worden afgerond. Conform eerdere afspraken worden die meegenomen in het Jaarplan 2017.

Effecten “buiten de architecten”

Verhoogde vraag naar inzet van architectuur bij projecten:
die vraag komt vanuit management en projectleiders

Uitleg over NORA en familie is onderdeel van het CIO-
curriculum en van ICT voor beleid (Rafeb)

ICTU-aanpak via workshops met stakeholders en idEA-
visualisaties slaat breed aan (20+ toepassingen)

Groei van het aantal NORA familieleden: draagvlak bij
management om dat te financieren

Indicaties vanuit gebruik van NORA

Online raadplegen van de wiki: +30%

Downloaden vanuit de wiki: +30%

Verwijzingen naar andere wiki's en websites: +30%

Verwijzingen vanuit andere websites naar de wiki:
205 domeinen linken naar de wiki (geen data vorige jaren)

Reuring in de community neemt toe (mails, twitter, editors)

Verder zijn 10 presentaties over de NORA gegeven op locatie, die doorgaans zeer goed worden ontvangen gezien de open discussies en (vaak ook extra) tijd die wordt ingeruimd:

- 7 x bij publieke en private partijen
- 2 x EU / Brussel
- Tafel Internationaal

Links naar buiten:

2015: 6370 unieke kliks op 752 actieve links

2016: 8376 unieke kliks op 832 actieve links

--> aantal actieve links is gegroeid met 11%, aantal kliks met 31%

Gebruikte bron: http://noraonline.nl/wiki/Gebruik_wiki

Daarnaast ook gegevens die worden aangeleverd tbv. de GDI-monitor en ruwe data uit piwik en google search console.

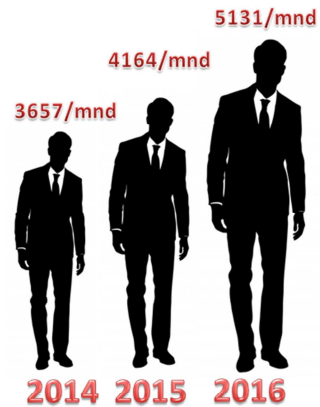
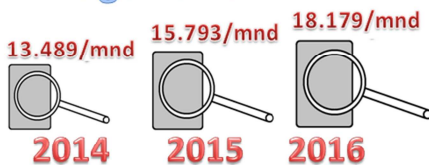
Nadere info in de volgende sheet.

Wiki / website

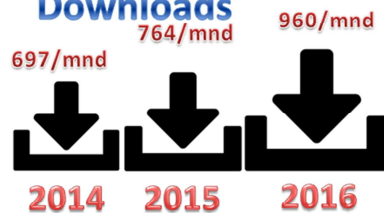
68.000+ bezoeken www.noraonline.nl

Unieke Bezoekers

Pageviews

Downloads

NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA: Terugblik 2016

4

De stijgende cijfers spreken voor zich.

Zie details op: http://noraonline.nl/wiki/Gebruik_wiki

De NORA heeft ook in 2016 weer aan bekendheid en statuur gewonnen: het gebruik van www.NORAonline.nl is al jaren sterk stijgend en we zien nu dat die gebruikers vaker terugkeren en bovendien ook meer tijd in de wiki doorbrengen.

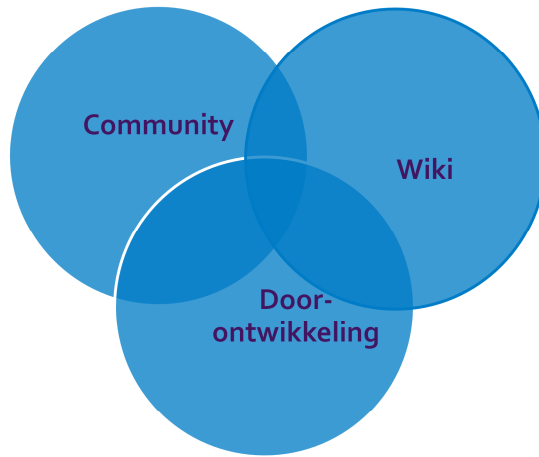
De kern van het succes is de community: de mensen die bij de diverse domeinen aan de slag zijn om met het hulpmiddel architectuur te zorgen voor een betrouwbare, veilige, betaalbare en ook gebruiksvriendelijke dienstverlening. Deze architectuur-community groeit, Nationaal.

Bij alle bestuurslagen is de noodzaak voor architectuur en met name ook NORA onderkend. Bij de Provincies en de Waterschappen is het uitgangspunt al: "hergebruik van NORA (en vaak ook GEMMA) in plaats van zelf ontwikkelen". Bij diverse domeinen verwachten en zien we eenzelfde ontwikkeling.

Het medium, de semantische wiki, zien wij als een ideale manier om op transparante wijze kennis te delen binnen die community. Niet alleen binnen de Nederlandse overheid, maar ook met het bedrijfsleven. En op termijn mogelijk ook internationaal.

Er liggen nog veel mogelijkheden om het gebruik op diverse aspecten te laten toenemen!

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.1 NORA community

Wie op de wiki komt heeft de kans deel uit te gaan maken van de community (mail, bijeenkomsten, contactpersonen) en te participeren in de doorontwikkeling (feedback gebruikersonderzoek, concepten, Afgeleide Principes Revisited enz.).

Wie eenmaal onderdeel uitmaakt van de community, wordt expliciet betrokken bij de doorontwikkeling (Gebruikersraad, twitter, familienieuws, direct contact enz.) en weet kennis in de wiki steeds beter te vinden (presentaties, links in nieuwsbrieven, thema-trekkers, overervingsworkshops enz.).

Wie betrokken is bij de doorontwikkeling wordt hechter met andere leden van de community en heeft een directe impact op de inhoud van de wiki.

Op deze manier wordt de feedback-loop tussen de “theoretische afspraken” en de “toepassing in de praktijk” steeds sterker. Er zijn bovendien steeds meer mensen op de hoogte van de inhoud en meerwaarde van NORA. Tezamen moet dit een groei van de daadwerkelijke toepassing van architectuur in projecten veroorzaken.

Bijeenkomsten Community en Gebruikersraad

13 architecturen in Gebruikersraden

20 editors in wiki

126 twittervolgers

300+ mails via nora@ictu.nl

NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA: Terugblik 2016

6

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.1 NORA-community

Actiepunt 1b: ook de overige 2 geplande bijeenkomsten van de Gebruikersraad NORA zijn cf plan gehouden: Zie http://noraonline.nl/wiki/NORA_Gebruikersraad

Actiepunt 1c is gerealiseerd met 1 bijeenkomst voor Europa, 1 voor het NSV en 2 voor NORA dochters (voorlichting).

Verder zien we dus meer reuring in de NORA- en architectuur-community ontstaan, waarbij NORA Beheer meer vragen ontvangt.

Het gebruikersonderzoek van de wiki draagt daar zeer positief aan bij vanuit de reacties op de vraag "Was dit nuttig?"

Ja is evident en bij Nee zien we vaak direct wat er op die pagina ontbreekt, dan wel fout was en herstellen we dat direct.

Door dit positieve effect is besloten het gebruikersonderzoek voorlopig door te laten lopen (wellicht beter altijd).

Doorontwikkeling NORA

- RFC Beveiliging goedgekeurd (AP's 35-40)
- Nog (steeds) geen geautomatiseerd overerven van de standaarden van BFS
- GEO dossier is geactualiseerd
- Thema Duurzame Toegankelijkheid uitgebreid
- Thema Duurzaamheid (groen) kreeg 1^e impuls
- Thema API's is gestart
- AP19 Gebruiker Centraal is aangepakt, de rest kan volgen
- Viewpagina's zijn ontwikkeld
- De Zorg behoeft verdere aandacht

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.1 NORA community

Actiepunt 2a Onderhouden en verbeteren inhoud

-Het RFC Beveiliging (http://noraonline.nl/wiki/RFC_Beveiliging_2016) zorgt er voor dat de AP's 35 t/m 39 vervallen, AP40 wordt gewijzigd en de nieuwe AP's 41 t/m 44 worden toegevoegd. In totaal zijn er daarna 39 Afgeleide Principes over.

- Het geautomatiseerd overerven van standaarden wacht nog steeds op aanpassingen van het systeem van BFS en die zijn daarover in gesprek met hun leverancier. Dit wordt hopelijk in 2017 afgerond.

- Het GEO dossier is cf plan door GeoNovum vervangen door het Thema Geo. Zie <http://www.noraonline.nl/wiki/Geo>

- Een nieuw Thema Duurzaamheid (groen) werd actueel vanuit EZ, RWS en het Rijk en is als aanzet opgenomen. Dit wacht verder op adoptie vanuit het Rijk (waar het wat is stilgevallen, zelfs niet als "concept info" gepubliceerd in de EAR).

- Het nieuwe Thema Application Programming Interface (API) wordt in 2017 verder uitgewerkt. De intro bijeenkomst is cf plan ism BFS georganiseerd.

- De uitwerking van Afgeleide Principe 19 zal in 2017 als RFC bij de Gebruikersraad NORA worden ingebracht. Andere AP's volgen in 2017 (AP16 en AP17 zijn dinsdag 7 maart opgepakt).

- Viewpagina's voor domeinen zijn ontwikkeld. Zie <http://www.noraonline.nl/wiki/Domeinen>

Actiepunt 2b Ondersteuning Dochters

- De ontwikkeling van een gemeenschappelijke referentie-architectuur voor de Zorg zal in 2017 ism VWS worden opgepakt (is door de CIO-office toegezegd en er zou ook budget voor zijn gereserveerd).

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.2 NORA dochters

- In 2016 zijn 2 nieuwe familieleden verwelkomd: de Mara en de Zira
- Het rondje langs de dochters is afgesloten met een definitieve rapportage
- De uitkomsten zijn door NORA Beheer van commentaar voorzien voor vervolgacties in 2017.
- Workshop om geautomatiseerde overerving te realiseren behoeft vervolg in 2017.

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.2 NORA dochters

De NORA familie is langzaam aan het groeien, zonder dat vanuit NORA Beheer daar een impuls voor hoefde te gegeven: Mara, Zira, ...
In 2017 willen we -naast het aanhalen van de in 2016 gelegde contacten- ook enkele domeinen bezoeken waar we nog geen familiebanden mee hebben.

Actiepunt 4 Vertalen uitkomsten enquête naar actieplan

- Door Jan van Dijk is een afsluitende notitie opgesteld over de NORA-dochters. Deze is input voor de verdere gesprekken met de familieleden.
- Uit de enquête en de gesprekken opkomende vragen zijn door NORA Beheer van een reactie voorzien. **Met de betrokken dochters zal een 1 op 1 gesprek worden aangegaan om die punten te bespreken. Daarbij zullen meteen handjes vanuit NORA Beheer worden aangeboden om de afstemming met die dochter te optimaliseren. De vervolg-gesprekken zullen na Q1 2017 worden ingepland (als de huidige drukte wat voorbij is).**

Actiepunt 5 Operationele ondersteuning overerving

- Conform plan is een workshop gegeven. **Daaruit bleek evenwel dat er nog veel is te doen qua uitleg en voorbereiding van de wiki's om overerving een feit te laten worden. Voortzetting van deze aanpak in 2017 is hard nodig.**

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.3 NORA adoptie thema's

Het thema Duurzame Toegankelijkheid is formeel geadopteerd door het Nationaal Archief

Het thema Geo is door GeoNovum geadopteerd (maar nog niet formeel bevestigd met een convenant)

De thema's Informatieveiligheid en Privacy worden door het CIP geadopteerd, maar behoeven eerst nog verdere uitwerking

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.3 NORA adoptie thema's

Actiepunt 6a: Met regelmaat is vanuit het Nationaal Archief overleg met NORA Beheer over het actueel houden van het thema Digitale Duurzaamheid / Duurzame Toegankelijkheid en worden daar bijeenkomsten voor georganiseerd.

Actiepunt 6b: Conform plan is het thema Geo door GeoNovum geactualiseerd in de NORA-wiki en is dat in de Gebruikersraad NORA dd. 14 september 2016 behandeld, zie http://noraonline.nl/wiki/NORA_Gebruikersraad/2016-09-14#Presentatie_Geo

De adoptie van dit thema door GeoNovum is nog niet geformaliseerd met een convenant.

Actiepunt 6c: Conform plan wordt het thema Informatieveiligheid door CIP in de NORA-wiki geactualiseerd. Het RFC uit 2016 wordt daarbij verwerkt. Zie <http://noraonline.nl/wiki/Beveiliging>
Daarnaast zal het CIP ook het thema Privacy actualiseren.

De adoptie van deze thema's is nog niet geformaliseerd met een convenant.

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.4 Omgevingswet

Ja, er is meerwaarde door toepassing van NORA

Belangrijkste les:

**Meteen vanaf de start van een overheidsbreed project
de juiste NORA / architectuur-inbreng leveren !**

Stimuleringsactie voor de toekomst:

3 gratis dagen advies vanuit NORA Beheer

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.4 Omgevingswet: de NORA toegepast

Actiepunt 7: Door persoonlijke omstandigheden is de afsluitende rapportage inzake de toepassing van de NORA later opgeleverd dan gepland. Op verzoek en met instemming van NORA Beheer is de rapportage beschikbaar, maar die zal niet actief extern worden verspreid gezien de gevoeligheid over de eerdere versies bij betrokkenen van de Omgevingswet.

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.5 Europa

Workshop om vanuit het vijflaagsmodel van de NORA de diverse mogelijkheden voor Europese c.q. internationale dienstverlening te bespreken, was groot succes.

Deze gedeelde inzichten hebben geleid tot een grote vervolgoopdracht om een “Brug naar Europa” te ontwerpen (apart van NORA gefinancierd).

Afstemming tussen de NORA en de European Interoperability Strategy (EIS), Framework (EIF) en Reference Architecture (EIRA) is hoog en afdoende.

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.5 Europa

Actiepunt 8: Inzichtelijk maken grensoverschrijdend gegevensverkeer

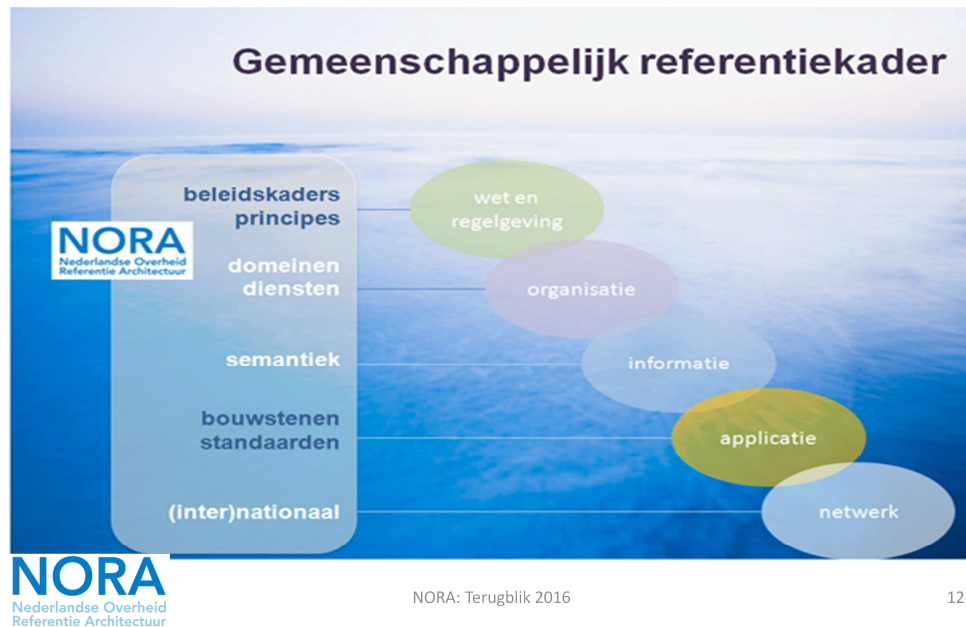
- Op 22 september is een goed bezochte workshop georganiseerd. Aan de hand van het vijflaagsmodel van de NORA (zie ook de volgende sheet) is een breed gedeeld beeld ontstaan over de noodzaak en de mogelijkheden om gezamenlijk een “Brug naar Europa” te realiseren, die onderdeel zal zijn van de GDI en waarmee we grensoverschrijdende dienstverlening mogelijk maken c.q. verbeteren.

- In vervolg op het voorstel van EZ om gezamenlijk geld vrij te maken voor zo'n project, zijn bijeenkomsten georganiseerd om e.e.a. verder uit te werken en een plan daartoe is bestuurlijk geaccordeerd.

Onderdeel van dat plan is dat de architectuur voldoet aan de NORA.

NB. De financiering van dit project (ca. 800 kEuro) staat overigens los van de financiering van de NORA en de eventuele ondersteuning door NORA Beheer.

Instrumenten: Vijflaagsmodel

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.5 Europa

Actiepunt 9: Afstemming NORA en EIS/EIF, EIRA

- Het vijflaagsmodel van de NORA is mede gebaseerd op de EIRA en heeft z'n dienst bewezen tijdens het delen van de verschillende inzichten en discussie over grensoverschrijdende dienstverlening.

Het model wordt tijdens alle presentaties over de NORA gepromoot en het slaat goed aan, met name bij niet-architecten.

Zie ook <http://noraonline.nl/wiki/Vijflaagsmodel>

- Door de 4-jaarlijkse wisseling van functies bij de EU, is de werkgroep voor crossborder eServices niet meer in 2016 gestart.

- De nadere afstemming EIRA en NORA zal eind Q1 2017 door ISA worden hervat.

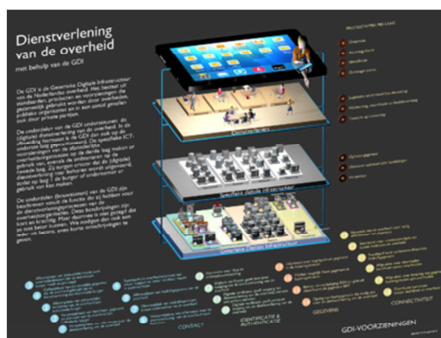
Jaarplan 2016 – onderdeel 3.6 Aansluiting op de Digitale Overheid

Beleid vanuit het programma Digitaal 2017 en informatie van DigitaleOverheid.nl is input voor het actualiseren van de principes van de NORA.

Echter, hoe leggen we contact met de (beleids)ambtenaren?

Visualisatie van de GDI slaat breed aan.

Afstemming met beheerders van bouwstenen is gestart.

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.6 Aansluiting op de Digitale Overheid

Actiepunt 10a: Afstemming Digitaal 2017 en DigitaleOverheid.nl

- Het aantal verwijzingen vanuit de NORA naar DO.nl is nog beperkt (35) (Deze 35 links, is inclusief die naar voorganger e-overheid.nl, waar in totaal ca 1400 keer op is geklikt, 16% van totaal aantal kliks op alle uitgaande links). Een aantal documenten (BurgerserviceCode, Architectuur Vreemdelingenketen e.d.) waren in 2016 via digitaleoverheid.nl ontsloten, maar werden daar in de migratie op 1 januari verwijderd. Daar waar onze bezoekers ons hierop wezen, hebben we deze documenten in het NORA-dossier op digitaleoverheid.nl geplaatst en rechtstreeks in de wiki ontsloten om problemen in de toekomst te voorkomen).

- **Meer afstemming is nodig met www.rijksoverheid.nl aangezien daar veel informatie beschikbaar is over de dienstverlening van de overheid. We worstelen met de vraag hoe we verbinding gaan maken met de bijbehorende (beleids)ambtenaren?**

- Het twitter-account @NORArchitectuur is met regelmaat gebruikt om nieuws onder de aandacht te brengen (met reeds 129 volgers), zoals openbare consultaties van het Forum Standaardisatie en publicatie van platforms als Linked Data Nederland en Gebruiker Centraal. Dit soort nieuws wordt ook binnen de wiki gebracht op de relevante pagina's en waar nodig gedeeld met de Gebruikersraad en/of via het Familienieuws.

Actiepunt 10b: Verbinding met de (wet)GDI

- **Het is in 2016 niet meer gelukt om tijd vrij te maken voor de afstemming met de beheerders van de bouwstenen, maar dat is deze maand gestart.**

- **Datzelfde geldt voor de afstemming binnen ICTU en het beheer van de contactgegevens.**

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.7 Stelsel van Overheidsgegevens

De kennissessies hebben geleid tot een visie op (het belang van) de gegevens voor onze samenleving. Via werkgroepen worden onderdelen daarvan uitgewerkt, zoals ontwerp voor een nieuwe Berichtenbox.

Deze visie en andere uitkomsten gaan we vanaf Q2 2017 verwerken in de NORA.
(als aanvulling en deels vervanging van het thema Basisregistraties)

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.7 Stelsel van Overheidsgegevens

Actiepunt 11: Kennissessies Stelsel van Overheidsgegevens

- De vorige Stelselarchitect is in het najaar 2016 opgevolgd door een architect van ICTU.
- De review van de bestaande content over de Basisregistraties heeft voornamelijk geen zin meer, gezien de snelle ontwikkelingen in het gegevenslandschap. De visie is beschikbaar via <https://www.digitaleoverheid.nl/beleid/naar-een-gegevenslandschap/>
Zie ook verderop bij NSV en Vooruitzicht 2017 e.v.
- In afwachting van de besluitvorming door de RR Gegevens, zijn werkgroepen gestart met het uitwerken van bepaalde onderdelen, zoals het ontwerp voor een nieuwe versie van de Berichtenbox.

Actiepunten 12, 13 en 14: Analyse van het Stelsel en impact NORA

De verbinding met de NORA is voorbereid via de pagina's van het NSV:

http://noraonline.nl/wiki/Stelsel_van_Overheidsgegevens

Doorloop naar 2017 is nodig ivm het langdurige, maar gelukkig wel positieve, besluitvormingstraject van de RR inzake het Stelsel, waardoor betrokkenen niet meer inzetbaar waren.

Vanaf Q2 2017 wordt dit opgepakt ism de nieuwe Stelselarchitect.

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.8 Digitale mobiliteit

De rapportage van het Overheid Mobility Overleg (OMO)
is opgeleverd.

De impact op de NORA (en andere familieleden) moet nog
worden vastgesteld.

Verwerking van de resultaten in de wiki zal daarna kunnen
worden opgepakt.

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.8 Digitale mobiliteit

Actiepunt 16: Publicatie van de resultaten t.b.v. besluitvorming

- De definitieve versie van het rapport dd. 17 november 2016 is conform plan opgeleverd.

- **Behandeling in de Gebruikersraad heeft nog niet plaatsgevonden: wegens de verwachte grote impact zal vooreerst een RFC met impact-analyse moeten worden gemaakt. Gesprekken daarover vinden momenteel plaats.**

- **Pas daarna kan goede verwerking in de NORA (wiki) plaatsvinden (Actiepunt 17).**

- Het iBestuur mobility congres vindt plaats op 20 april 2017:

<http://ibestuur.nl/mobility/>

De uitkomsten van het OMO zullen daar worden gedeeld.

Jaarplan 2016 – onderdeel 3.9 Nationaal Semantisch Vlak

Thema in de wiki is geactualiseerd en wordt goed bezocht:
[http://noraonline.nl/wiki/Nationaal Semantisch Vlak](http://noraonline.nl/wiki/Nationaal_Semantisch_Vlak)

Nationale afspraken over het beschrijven van gegevens worden momenteel geactualiseerd (AP16 en AP17).

Ontsluiten van gegevens in registraties is een “taaie klus” waar een list voor moet worden verzonnen.

De positie van de Stelsel Catalogus binnen het Nationaal Semantisch Vlak is nog niet uitgekristalliseerd.

Jaarplan 2016 – Onderdeel 3.9 Nationaal Semantisch Vlak

Actiepunt 18: Actualiseren thema Semantiek en NSV

- Het NSV en de route om dat te bereiken is geactualiseerd:

[http://noraonline.nl/wiki/Nationaal Semantisch Vlak#Route naar het Nationaal Semantisch Vlak](http://noraonline.nl/wiki/Nationaal_Semantisch_Vlak#Route_naar_het_Nationaal_Semantisch_Vlak) Deze pagina wordt vaak bezocht !

- Het actualiseren van AP16 en AP17 is in maart 2017 opgepakt en heeft prioriteit gezien de ontwikkeling bij het gegevenslandschap.

Actiepunt 19: Formaliseren community voor Semantiek

De samenwerking met PLDN is gestart en zij helpen mee met vormgeven van het NSV:

[http://noraonline.nl/wiki/Nationaal Semantisch Vlak#Semantische intermediairs](http://noraonline.nl/wiki/Nationaal_Semantisch_Vlak#Semantische_intermediairs)

Actiepunt 20: Helpen ontsluiten van registraties via Linked Data

- De opzet hiervoor was gerealiseerd in het Zorg domein. Deze is echter niet geïmplementeerd wegens gebrek aan budget en prioriteit aan de kant van de opdrachtgever Stichting TWZ.

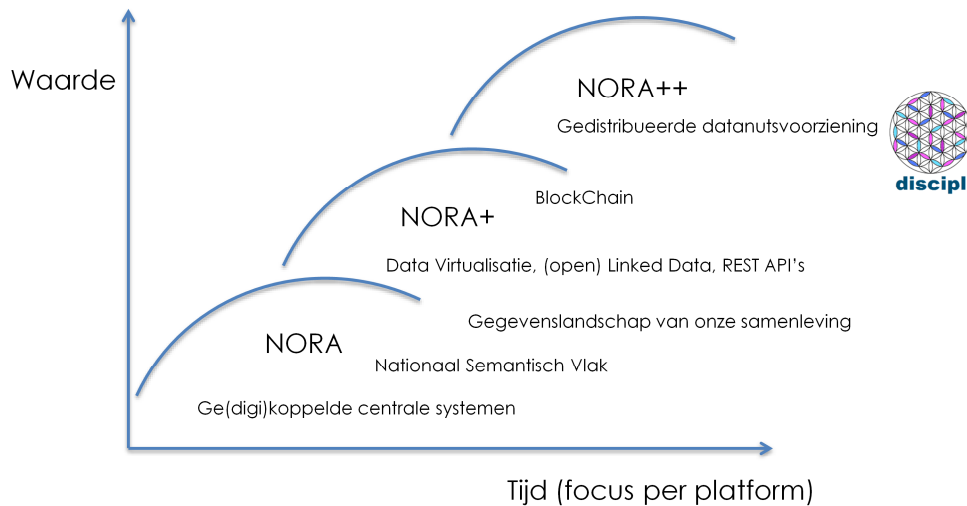
- Heroriëntatie op de aanpak en het beoogde resultaat is nodig.

Actiepunt 21: Relatie met Basisregistraties c.q. Stelsel Catalogus

Via een review van de nieuwe opzet van de Stelsel Catalogus is de positionering van de SC in het NSV geschetst.

- Er zijn verschillen t.o.v. het beeld vanuit het Gegevenslandschap.

NORA: vooruitblik 2017 ev

De overheid richt zich momenteel nog voornamelijk op het verwezenlijken van oplossingen die gericht zijn op de korte termijn. Over de langere termijn oplossingen wordt veel gesproken, maar wordt weinig echte kennis uit hands-on ervaring opgedaan, noch gedeeld in een concreet holistisch en samenlevingsbreed perspectief.

Daar willen we verandering in brengen. Vanuit ICTU delen we de opgedane kennis en ervaring en brengen we het samen in de updates van de NORA. Dat laten we ook in de komende jaren weer zien.

Medio 2017 brengen we een publicatie uit over Discipl, het "vergezicht" als aanvulling en vervolg op Blockchain toepassingen.

Zie ook <https://www.ictu.nl/publicaties/wat-een-ambtenaar-moet-snappen-van-blockchain>.